

Povijesni razvoj i uloga kineskog gospodarstva u globalnoj ekonomiji

Lukač, Đurđa

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:387743>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr.Mijo Mirković»

ĐURĐA LUKAČ

**POVIJESNI RAZVOJ I ULOGA KINESKOG GOSPODARSTVA U GLOBALNOJ
EKONOMIJI**

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

ĐURĐA LUKAČ

**POVIJESNI RAZVOJ I ULOGA KINESKOG GOSPODARSTVA U GLOBALNOJ
EKONOMIJI**

Završni rad

JMBAG: 0115066686, redovita studentica
Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Ekonomska povijest
Znanstveno područje: Društvene znanosti
Znanstveno polje: Ekonomija
Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentor / Mentorica: prof.dr.sc. Marija Bušelić

Pula, svibanj 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidatkinja za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, 2019. Godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom _____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POVIJESNI RAZVOJ KINE	2
2.2. Vladavina kineskih dinastija	5
3. STANOVNIŠTVO I PRIRODNO GEOGRAFSKA OBILJEŽJA KINE	14
3.1. Stanovništvo	14
3.2. Položaj Kine	15
3.3. Geografska obilježja	15
3.4. Vegetacija i klima Kine	17
4. GOSPODARSTVO KINE	19
4.2. Stočarstvo	21
4.3. Voćarstvo	22
4.4. Ribarstvo	23
4.5. Šumarstvo	24
5. EKONOMIJA I BDP KINE	26
5.1. Ekonomija Kine	26
5.2. Bruto domaći proizvod (BDP)	27
6. KINA DANAS I NJEZIN UTJECAJ NA GLOBALNO GOSPODARSTVO	30
6.1. Struktura izvoza i uvoza Kine	33
ZAKLJUČAK.....	37
LITERATURA	38
POPIS GRAFIKONA	40
POPIS TABLICA	41
SUMMARY	43

1. UVOD

U ovome radu pisat ću o povijesnom razvoju i ulozi kineskog gospodarstva u globalnoj ekonomiji. Cilj rada je utvrditi utjecaj Kine na globalno gospodarstvo. Kako je već poznato Kina je najveća država Azije u smislu gospodarskog rasta u posljednjim desetljećima, čime je rast u Kini bio je pokretačka snaga za oporavak od globalne krize. Naime, zbog povijesnih i političkih činjenica razvoja kineske ekonomije, kineski javni sektor predstavlja veći udio nacionalnog gospodarstva od rastućeg privatnog sektora. Osim promjena u regionalnim odnosima došlo je i do promjene u međunarodnim odnosima, ponajviše s Europom, što je utjecalo na još uspješniju gradnju ekonomske, vojne i političke moći. Kina je iskoristila pristup zapadnim tržištima i tehnologiji kako bi razvila svoje gospodarstvo i modernizirala vojne snage. Njezin utjecaj na državne velesile poput Amerike i Rusije pokazale su veliku pregovornu moć te napredak na gospodarskom i ekonomskom aspektu, ali i njenu ovisnost o energetske izvorima bez kojih bi njen razvoj stagnerao. U radu su korištene metode analize, sinteze, komparacije i povijesna metoda pomoću kojih sam objasnila pojedine segmente rada. Rad započinje povijesnim razvojem Kine te obrazloženjem uloga kineskih dinastija tijekom vladavina. Sljedeće poglavlje odnosi se na stanovništvo i prirodno geografska obilježja Kine koje uključuje stanovništvo, položaj Kine, prirodno geografska obilježja Kine te vegetaciju i klimu u Kini. Zatim, naredno poglavlje odnosi se na gospodarstvo Kine u kojem se kao najvažnije djelatnosti navode poljoprivreda, stočarstvo, voćarstvo, ribarstvo i šumarstvo. Peto poglavlje bazira se na ekonomiji i BDP-u Kine kojega sam potkrijepila grafikonima kako bismo vidjeli stanje BDP-a tijekom određenih godina. Zadnje poglavlje daje nam uvid na današnji utjecaj Kine na globalno gospodarstvo. Rad sam dovršila zaključkom.

2. POVIJESNI RAZVOJ KINE

Kina je započela s reformom 1979. godine i ostvarila godišnji rast od 9% između 1979. i 1990. godine. Na kraju tog razdoblja pa čak i do ranih 2000-ih mnogi su učenjaci i dalje vjerovali da Kina ne može nastaviti sa stopom rasta na dulji period zbog nedostatka temeljnih reformi. Međutim, kineska godišnja stopa rasta u razdoblju 1990. - 2010. povećala se na 10,4%¹. Na globalnoj gospodarskoj sceni rast Kine od početka reforme i otvaranja bio je bez presedana. To je bio dramatičan kontrast s depresivnim rezultatima drugih tranzicijskih gospodarstava u istočnoj Europi i bivšeg Sovjetskog Saveza. Kao rezultat izvanredne izvedbe, došlo je do dramatičnog statusa Kine u globalnom gospodarstvu. Kada je Kina krenula na svoje programske gospodarske reforme 1979. godine, postala je zemlja s najvećom populacijom na svijetu koji je jedva zabilježen na globalnoj ekonomskoj razini, bazirajući se na 1,8% globalnom bruto domaćem proizvodu (BDP) (mjereno u trenutnim američkim dolarima). Danas je Kina drugo po veličini svjetsko gospodarstvo koja proizvodi 9,3% globalnog BDP-a.

Kineski izvoz povećao se za 16% godišnje od 1979. do 2009. godine. U tom razdoblju kineski izvoz predstavljao je samo 0,8% svjetskog izvoza robe i nefaktorskih usluga. Sada je Kina najveći izvoznik robe u svijetu, s 13,5% globalnog udjela i 8,4% udjela robe i nefaktorske usluge. Kina je 1980. još uvijek bila zemlja s niskim prihodima; zapravo, dohodak po glavi stanovnika (mjereno u paritetu kupovne moći ili PPP) iznosio je samo 30% razine prosječne zemlje podsaharske Afrike. Kao zemlja srednjeg dohotka, u svim sektorima Kina ima komparativnu prednost. Ako Kina želi zadržati vodstvo u tim sektorima, morat će razviti inovaciju tehnologije/proizvoda kada dođe do granice. Kina tada može postati globalni tehnološki/industrijski lider u tim sektorima. Tu su i neki novi sektori, kao što je zelena tehnologija, koji su važni za održivi rast Kine. Kina ima potencijal da bude lider zbog svog velikog domaćeg tržišta.

¹ Ćorić, B., Malešević – Perović, L.; *Makroekonomija*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2013.

2.1. Prapovijesna Kina

Prapovijesna kineska kronologija podijeljena je na paleolitsko doba, neolitsko doba i brončano doba. Bez ikakvih pouzdanih povijesnih zapisa, većina onoga što je sastavljeno o prapovijesnom životu u Kini potječe od nagađanja o ljudskim aktivnostima na arheološkim nalazištima i iskopanim relikvijama. Ostatak dolazi od onoga što bi moglo biti istina unutar kineske mitologije.

Paleolitsko doba

U kineskoj povijesti paleolitsko je doba trajalo u razdoblju od prije otprilike 3.000.000 godina i završavajući prije 10.000 godina. Ljudi su u tom razdoblju proizvodili uglavnom jednostavno kameno oruđe, pa se doba naziva paleolitsko doba. Prema nekim teorijama, ljudska je civilizacija nastala u tom razdoblju. Ono se može podijeliti u tri razdoblja - rano, srednje i kasno. Tri razdoblja slijede evoluciju čovjeka od majmuna. Počevši od Homo erectusa, a kasnije Homo sapiensa. U ranom razdoblju ljudi su živjeli kao sakupljači plodova. Što se tiče oruđa, široko su se koristili grubo izrađeni kameni. Vatra je korištena za održavanje topline i kuhanje hrane. Ljudi u srednjem razdoblju bili su napredniji od onih koji su živjeli u ranom razdoblju. Oprema u to vrijeme bila je raznovrsnija i finije izrađena.

Alati su bili napredniji nego prije. Tuča, poliranje i bušenje korišteni su opsežno. Pribor je izgledao simetrično i jasno odražava njihove različite svrhe. U to su se vrijeme pojavili luk i strijela, kopljani kamen, bušilica, šila, rezbarski pribor i neki pribor za svakodnevnu uporabu. Što se tiče sustava braka, zbog uspostave klana, ni jednoj osobi u klanu nije bilo dopušteno da se uda za osobu iz drugog klana. Do danas su pronađeni mnogi ljudski fosili i kulturne relikvije, uključujući i čuvenu Pekinšku stranicu u Zhoukoudianu u Pekingu. Sve stvari koje su preostale iz paleolitskog doba su velika blaga za istraživanje ljudskog razvoja i kulture, a Kina je jedna od kolijevki civilizacije².

²Travel China Guide, https://www.travelchinaguide.com/intro/history/prehistoric/paleolithic_age.htm

Neolitsko doba

Neolitsko doba je započelo nešto prije 18.000 godina, koje je označilo kraj kamenog doba u kineskoj povijesti. Tijekom tog razdoblja dogodile su se velike promjene u svim aspektima ljudskog života. Ljudska bića u neolitiku više nisu živjela samo na skupljanju hrane izravno iz prirode. Umjesto toga, počeli su se baviti poljoprivrednom proizvodnjom i uzgajati stoku: sjeme je korišteno za sadnju novog povrća. Divlje životinje su pripitomljene i meso im je kuhano za hranu. Pojava poljoprivrede i stočarstva jedna je od tri značajke neolitika. Druga dva su da su se u svakodnevnom životu počeli proizvoditi brusni kamenčići kao nužnost, a zatim je izumljena keramika. Formirani su klanovi, koji su bili različite zajednice sastavljene od ljudi koji imaju iste rodove i pretke. Životinja ili biljka se obično koristi kao totem za svaki klan. Članovi istog klana uživali su isti status i imovinu i radili su zajedno.

U ranoj fazi braka, u kojem je muškarac ili žena slobodno birao/la svog supružnika na kratak ili dugi rok, odigrala je važnu ulogu. Monogamni brak i poligamni brak bili su osnovni bračni oblici u srednjem razdoblju. Tijekom kasnih godina neolitičkog doba, monogamni brak počeo je biti opće prihvaćen i smatran je standardnim bračnim odnosom. Osim toga, brakovi u to vrijeme morali su slijediti stroge odredbe: ljudima iz istog klana nije bilo dopušteno vjenčanje; rođacima u istom klanu bilo je zabranjeno vjenčanje. Jednom riječju, neolitsko je doba glavno uporište drevne kineske kulture i obilježava ekonomski i kulturni napredak u kineskoj povijesti i novi razvoj ljudskog društva³.

Brončano doba

Brončano je doba bilo vrijeme kada su muškarci učili rudariti i tražiti bakar i kositar kako bi izradili brončano oružje i oruđe. Te su aktivnosti zahtijevale organiziranu radnu snagu. U neolitička vremena (prije brončanog doba) ljudi su izrađivali alate od kamena, lovili i skupljali hranu. Međutim, u brončanom dobu ljudi su naučili kako uzgajati i proizvoditi dovoljno dodatne hrane kako bi nahranili druge radnike kao što su

³Travel China Guide, https://www.travelchinaguide.com/intro/history/prehistoric/neolithic_age.htm

rudari, kovači, tkalci, lončari i graditelji koji su živjeli u gradovima i nahraniti vladajuću klasu koja je organizirala i vodila društvo.

Kinesko brončano doba započelo je 1700. godine prije Krista u kraljevstvu dinastije Shang uz obale Žute rijeke u sjevernoj Kini. Ponekad su kraljevi Shanga vladali još većim područjima. Suprotno uobičajenim predodžbama o Kinezima, u kineskom brončanom dobu nisu pili čaj ili jeli rižu. Obje su robe dolazile s juga i nisu bile popularne u ostatku Kine sve do stotina godina kasnije. Umjesto toga, obični su ljudi konzumirali žitarice, kruh, kolače od prosa i ječma i pili pivo. Članovi kraljevskog dvora mogli su si priuštiti da mijenjaju svoju prehranu s mesom i vinom. Kraljevi Shanga većinu su vremena proveli jašući od svojih zidanih gradova sa svojim plemićima i vitezovima kako bi lovili i ratovali. Seljaci su bili seljaci koji su pripadali zemlji i nadzirali su ih kraljevi vazali. Na mnogo načina društvo u brončanom dobu u Kini podsjeća na društvo u srednjovjekovnoj Europi. U stoljećima nakon dinastije Zhou zamijenili su kraljeve Shang-a, gospodari i baruni su sve više i više zauzeli vlast i postali su sve više neovisni. Ponekad su kraljevi Shang-a također žrtvovali životinje i ljude; i kada su kralj i moćni članovi kraljevskog dvora umrli, nije bilo neobično da su njihove žene, sluge, tjelohranitelji, konji i psi ubijeni i pokopani s njima. Za vrijeme dinastije Zhou ljudi su se postupno okretali od tog običaja i zamjenjivali glinu za stvarne ljude i životinje⁴.

2.2. Vladavina kineskih dinastija

Tokom povijesnog razdoblja u Kini su prevladavale dinastije koje su na određeno razdoblje ostavile poseban trag i značaj. Svaka dinastija imala je svoje karakteristike i znamenitosti koje su u Kini i dan danas vrlo značajne.

⁴Travel China Guide, http://afe.easia.columbia.edu/special/china_4000bce_bronze.htm

Dinastija Xia

Dinastija Xia (oko 2070.-1600. Pr. Kr.) bila je prva vlada koja se pojavila u drevnoj Kini i postala prva koja se pridržavala politike dinastičke sukcesije - prva kineska dinastija. Xia je svrgnula dinastija Shang, povijesno određena vladina cjelina, koju je dinastija Zhou srušila. Mnogi znanstvenici danas još uvijek tvrde da je dinastija Xia mit.

Dinastija Shang

Dinastija Shang (1600.-1046. godina prije nove ere) bila je druga kineska dinastija koja je naslijedila dinastiju Xia (oko 2700.-1600. prije nove ere). Dinastija Shang možda je zapravo bila prva u Kini i podrijetlo onoga što je postalo prepoznato kao kineska kultura. Stabilnost zemlje tijekom dinastije Shang dovela je do brojnih kulturnih napretka kao što su industrijsko brončano lijevanje, kalendar, vjerski rituali i pisanje. Zhou je bio posljednji prije dinastije Qin (221.-206. prije nove ere) koji je ujedinio Kinu i dao joj svoje ime. U vrijeme dinastija Zhou i Qin, kineska kultura je već bila formirana, tako da ako se diskontira Xia dinastija kao politički motivirana izmišljotina kasnijih povjesničara, mora se zaključiti da je dinastija Shang odgovorna za temelje kineske kulture i civilizacije. Ako netko prihvati Xia kao povijesnu stvarnost, onda je još tijekom dinastije Shang razvio najvažnije aspekte kulture⁵.

Zapadna i istočna dinastija Zhou

Dinastija Zhou (1046.-256. prije nove ere) bila je najdulja od drevnih kineskih dinastija. Slijedila je dinastiju Shang i završila je kada je vojska države Qin osvojila grad Chengzhou 256. godine prije Krista. Duga povijest dinastije Zhou obično je podijeljena u dva različita razdoblja: zapadni Zhou (1046.-771. prije nove ere) i istočni Zhou (770.-256. prije nove ere) nakon preseljenja glavnog grada Zhoua na istok gdje je bio sigurniji od invazije⁶. Dinastija Zhou nikada nije bila potpuno ujedinjena. Filozofi istočnog razdoblja prvi su izgovorili doktrinu o "nebeskom mandatu", pojmu da je vladar

⁵ Ancient.eu, ShangDynasty, https://www.ancient.eu/Shang_Dynasty/

⁶ Ancient.eu, ZhouDynasty, https://www.ancient.eu/Zhou_Dynasty/

("sin neba") upravljani božanskim pravom, ali da će njegovo ukidanje dokazati da je on izgubio mandat. Doktrina je objasnila i opravdala propast dviju ranijih dinastija i istodobno podržala legitimnost sadašnjih i budućih vladara⁷.

Dinastija Qin

Dinastija Qin utemeljila je prvo carstvo u Kini, počevši od napora u 230. pr. Kr. tijekom kojih su progutali šest država dinastije Zhou. Carstvo je samo kratko postojalo od 221. do 206. godine pr. Kr., ali dinastija Qin imala je trajan kulturni utjecaj na dinastije koje su uslijedile⁸. Država Qin bila je smještena sjeverno od dinastije Zhou, služeći kao barijera između nje i manje civiliziranih država iznad nje. Qin je također smatran barbarskom državom od strane Zhou-a. Ta razlika je bila povezana s njenim sporim tempom u prihvaćanju prihvaćene kineske kulture, na primjer, zaostajanjem za Zhouom u uklanjanju ljudskih žrtava. Qin je stvoren za Feizija, sina kralja Xiaoa iz obitelji Zhou, oko 800. pr. Kr. Feizi je često bio u sukobu s Rongovcima, koji je osvojio oko 763. godine prije Krista, proširujući pravilo Qina. 629. g. Vojvoda Mu od Qina poslao je vojsku da napadne državu Zheng, ali ona je bila u zasjedi i svi su zarobljeni. To je ublažilo Qinove vojne ambicije stotinama godina. Vladajuća klasa Qina vjerovala je da su legitimni nasljednici država Zhou i kroz stoljeća jačali diplomatske i političke veze nekim sredstvima, uključujući i brak⁹. Budući da su se Države u sukobu posljednjih godina Choua međusobno borile, jedna zapadna država, Ch'in, postala je dobro uređena država s velikom, dobro obučenom vojskom. Do 230. godine prije Krista ostale zaraćene države su se spustile na preostalih šest. Tada su se Ch'inove vojske pomaknule prema istoku.

⁷ Global Security.org, <https://www.globalsecurity.org/military/world/china/history-zhou-eastern.htm>

⁸History, QinDynasty, <https://www.history.com/topics/ancient-china/qin-dynasty>

⁹Encyclopedia Britannica, QinDynasty, <https://www.britannica.com/topic/Qin-dynasty>

Zapadna dinastija Han i Istočna dinastija Han

Dinastija Han (206.–220. prije nove ere) bila je prva dugotrajna carska dinastija Kine. Osnovao ju je avanturist Liu Bang koji je sudjelovao u pobuni protiv tlačiteljske vlade kratkotrajne Qin dinastije. Razdoblje Han podijeljeno je na Bivši Han i na Kasniji Han ili u geografskom smislu, na Zapadni Han i Istočni Han. Tijekom razdoblja Zapadnog Hana sud je boravio u Chang'an, a tijekom razdoblja Istočnog Hana u Luoyangu Lu. Ipak, za razliku od ove tri dinastije, promjena mjesta nije bila uzrokovana vojnim sukobom, već je bila politička i ekonomska odluka usvojena nakon uzurpacije prijestolja od strane regenta Wang Mang, koji je osnovao dinastiju Xin¹⁰. Pod vladavinom cara Wu osnovano je Nacionalno sveučilište gdje su konfucijanski učenici poučavali učenike u Konfučijanskim klasicima.

Dinastija Xin

Dinastija Xin, romanacija Wade-Giles Hsin, (9.-25. godina prije nove ere), kratkotrajna dinastija u Kini koju je osnovao Wang Mang, čija je uzurpacija moći iz vladajuće obitelji Liu bila prijelazna granica dinastije Han i rezultiralo razdvajanjem povjesničara Han u Xi (zapadni) Han i dinastičko razdoblje Dong (istočnog) Hana¹¹. Kumulativni učinci katastrofe - raseljena populacija, glad i epidemije - doveli su do povećanih nemira, građanskog rata i migracije na jug. Seljaci su se povezali u sve veće jedinice. Jedna od tih skupina, tzv. Crvene obrve, postala je dovoljno jaka da pobijedi Wang Mangove vojske. Uslijedile su sekundarne pobune, uključujući ustanke u samom glavnom gradu.

Razdoblje Tri kraljevstva

Baš kao što ime implicira, tijekom razdoblja Tri kraljevstva postojala su tri režima, Wei, Shu i Wu, nastali 220. godine kada je Wei zamijenio Dinastiju Istočnog Hana i završilo 280. Smatra se da je to posebno povijesno razdoblje prepuno borbi za

¹⁰ China Knowledge.de, <http://www.chinaknowledge.de/History/Han/han.html>

¹¹ Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Wang-Mang>

moć i sofisticiranih vojnih strategija¹². U Kraljevini Wu, brodogradnja je bila mnogo uspješnija. Što se tiče nacionalne snage, Wei je bio na prvom mjestu, Wu drugi i Shu treći. Tijekom razdoblja Tri kraljevstva, bitke između triju zemalja bile su bezbrojne.

Zapadna dinastija Jin i Istočna dinastija Jin

Dinastija Jin, romanizacija Wade-Gilesea, kineska dinastija, koja se sastoji od dvije različite faze - Xi (zapadna) Jin, vladajuća Kina od 265. do 316./317. i Dong (istočni) Jin, koji je upravljao Kinom od 317.-420. godine. Dong Jin se smatra jednom od šest dinastija u 265.g.pr.Kr. Sima Prince, Sima Yan, smijenio je posljednjeg caoskog cara i utemeljio dinastiju Xi Jin. Budistička filozofija, umjetnost i arhitektura utjecale su na kulturu ove dinastije. Zemlja je bila podijeljena među obitelji, s regionalnim knezovima koji su se ponašali kao autonomni satrapi. Kako se carstvo urušavalo, ono je slijedilo obrazac propadanja prethodnih dinastija. Društvo je bilo feudalno, u suštini pod kontrolom velikih zemljoposjedničkih obitelji, svaka s hordama kmetova i njihovim privatnim vojskama. Xiongnu i druge sjeverne nomadske skupine iskoristile su nestabilnost središnje vlade da napadnu granicu¹³.

Južne i Sjeverne dinastije

Južne i Sjeverne dinastije Nanbeichao (300.-600. godine) skupine su od oko 30 dinastija koje su vladale Kinom. Postoji nekoliko kategorija u kojima su ove dinastije podijeljene, od kojih su najznačajnije južne dinastije (9), sjeverne dinastije (6), šesnaest barbarskih država i Šest dinastija. Posljednji je termin uključivao carstvo Wu, jedno od triju kraljevstava i prvo carstvo čiji je kapital bio Jiankang ili Jianye. Druga dva od tri kraljevstva ne ubrajaju se među južne i sjeverne dinastije. Sljedeća "južna dinastija" bila je Istočni Jin koja je vladala od Jiankanga preko južne Kine, dok je sjever bio okupiran od strane Šesnaest država koje su uglavnom osnovali ne-kineski poglavari. To se obično ne priznaje kao "pravedne" dinastije. Duga stoljeća i podjele pod različitim policijskim i društvenim uvjetima stvorila su jasnu razliku između sjeverne

¹²Travel China Guide, https://www.travelchinaguide.com/intro/history/three_kingdoms/

¹³Encyclopedia Britannica, Jin Dynasty, <https://www.britannica.com/topic/Jin-dynasty-China-AD-265-316-317-317-420>

Kine kao siromašne zemlje s grubom kulturom ratničke elite i južne Kine kao bogate i kulturno napredne zemlje pod vodstvom obrazovane elite¹⁴. Kraj sjeverne i južne dinastije također je obilježio veliki priljev stranih imigranata, od kojih su većina bili trgovci ili budistički misionari iz Središnje Azije¹⁵.

Dinastija Sui

Dinastija Sui (581.-1818.) bila je kratka dinastija sa samo dva vladara, ali uspjela je ujediniti Kinu nakon podjele sjeverne i južne dinastije. Kao što se ranije događalo u kineskoj povijesti, kratkotrajna dinastija napravila je važne strukturne promjene koje su otvorile put za dugotrajnijeg nasljednika, gdje su kultura i umjetnost cvjetale, u ovom slučaju, dinastije Tang. Reforme u vladi, administracija državne uprave, zakoni i distribucija zemljišta pomogli su obnoviti i centralizirati carsku vlast. Istodobno, režim je postao zloglasan po svojoj nemoralnosti, velikim projektima javne potrošnje i vojnim ludostima, koje su kombinirale pobunu i u konačnici, njezino rušenje¹⁶.

Dinastija Tang

Dinastija Tang (618.-907.) redovito se navodi kao najveća carska dinastija u drevnoj kineskoj povijesti. To je bilo zlatno doba reformi i kulturnog napretka, koji je postavio temelje za politike koje se i danas primjenjuju u Kini. Drugi car, Taizong drži se kao uzorni vladar koji je reformirao vladu, socijalnu strukturu, vojsku, obrazovanje i vjerske običaje. Carevi Taizong, WuZetian i Xuanzong učinili su dinastiju Tang velikom epohom, iako je dinastija ostala na vlasti, zlatno doba završilo je Xuanzongovim padom koji je zemlju gurnuo u kaos. Tang je naslijedila dinastija Sung koja je vratila red u Kinu¹⁷.

¹⁴ China Knowledge.de, <http://www.chinaknowledge.de/History/Division/nanbeichao-index.html>

¹⁵MetropolitanMuseumof Art, https://www.metmuseum.org/toah/hd/nsdy/hd_nsdy.htm

¹⁶ Ancient.eu, SuiDynasty, https://www.ancient.eu/Sui_Dynasty/

¹⁷Ancient.eu,TangDynasty,https://www.ancient.eu/Tang_Dynasty/

Pet dinastija i deset kraljevstava

Slijedeći uzorak ranijih dinastija, vrhunac dinastije Tang uslijedio je u razdoblju previranja. Neki važni događaji i dalje su se odvijali unatoč prividnom političkom kaosu. To uključuje prvu upotrebu baruta i tradiciju vezivanja stopala mladih djevojaka. Tiskanje knjiga, koje je započelo u dinastiji Tang, ubrzalo se. Taj je razvoj omogućio da se prvi klasici kineske književnosti prvi put tiskaju 953. godine, što je imalo velik utjecaj na znanost tijekom sljedećih stoljeća. Imena "Pet dinastija" su: Kasnije Liang (907-923); Kasnije Tang (923-935); Kasnije Jin (936-947); Kasnije Han (947-951) i kasnije Zhou (951-960) nitko od njih ne traje više od 17 godina. Plemena sa sjevera i sjeverozapada, prije svega Qidan (Khitan), vladala su dijelovima Kine većim dijelom tog razdoblja. Bilo je brojnih vojnih udara; carskom sudu nedostajala je popularna podrška i zdrava vlada¹⁸.

Sjeverna i Južna dinastija Song

Dinastija Song, romanizacija Wade-Gilesa Sung, (960.-1279.), Kineska dinastija koja je vladala zemljom tijekom jednog od svojih najsajnijih kulturnih epoha. Obično se dijeli na razdoblja Bei (sjeverni) i Nan (južni) Song, budući da je dinastija vladala samo na južnoj Kini nakon 1127. godine. Bei Song je osnovao Zhao Kuangyin, vojni inspektor iz dinastije Hou (kasnije Zhou) (posljednji od Pet dinastija), koji je uzurpirao kontrolu carstva u puču. Uspostavio je kompetentnu i pragmatičnu državnu službu na putu zdrave administracije; on je slijedio konfucijanska načela, živio skromno i uzeo najbolje vojne postrojbe u zemlji pod vlastitim zapovjedništvom. Prije svoje smrti počeo je ekspanziju u male Deset kraljevina južne Kine¹⁹.

¹⁸Museum for cultures, <https://museocineseparma.org/en/scuole/le-dinastie-della-cina/113-907-960-five-dynasties-and-ten-kingdoms>

¹⁹Encyclopedia Britannica, Song Dynasty, <https://www.britannica.com/topic/Song-dynasty>

Dinastija Liao

Dinastija Liao, romanacija Wade-Gilesa Liao, (907.–1125.), u kineskoj povijesti, dinastija koju su osnovala nomadska khitanska (kineska: Qidan) plemena u većini onoga što danas čini provincije sjeveroistočne regije (Mandžurija) i Unutarnje Mongolije. Usvojivši kinesko dinastičko ime Liao, Khitan je stvorio dvojnu vladu koja će vladati njihovim osvajanjima. Tradicionalno, početak Liao razdoblja datira kao 907., posljednja godina Tang-a, ali kineski povjesničari je često postavljaju u 916., kada se YelüYi (ili Abaoji) službeno potvrdio kao car²⁰. Dinastija je poslužila kao uzor drugim strancima, uključujući i Mongole, koji su pokušali vladati Kinom²¹.

Dinastija Jinn

Dinastija Jin (1115.-1234.) bila je druga velika "barbarska" dinastija koja je vladala nad sjevernom Kinom. Vojska Jin osvojila je carstvo Liao, ali je nastavila svoju kampanju, 1126. zauzela je prijestolnicu Kaifeng Ka (moderni Kaifeng, Henan). Kao i prije dinastije Liao, Jinovi carevi su brzo usvojili kineski vladin sustav i zaposlili kineske dužnosnike i savjetnike u svojoj vladi²². Dinastiju Dong Jin vješto su služili njezini generali, što je dokazalo i njegovo spasenje i njegovo uništenje. Godine 383. Dong Jin okrenuo je natrag vojske sjevernih nomada u bitci na rijeci Fei. LiuYu je vladara koji je vladao ubio i postavio novog vladara, kojeg je također ubio, konačno se smjestivši na prijestolje i utemeljivši kratkotrajnu Liu-Song dinastiju - prvu od južnih dinastija (Nanchao) iz šest dinastija²³.

Dinastija Yuan

Dinastija Yuan, romanizacija Wade-Gilesa Yuan, također nazvan mongolska dinastija, dinastija koju su utemeljili mongolski nomadi koji su vladali dijelovima i na kraju cijelom Kinom od početka 13. stoljeća do 1368. godine. Yuan je bio prva dinastija

²⁰Encyclopedia Britannica, Liao Dynasty, <https://www.britannica.com/topic/Liao-dynasty>

²¹ Asiasociety.org, <https://asiasociety.org/education/chinas-liao-dynasty>

²² China Knowledge.de, <http://www.chinaknowledge.de/History/Song/jinn.html>

²³Encyclopedia Britannica, Jin Dynasty <https://www.britannica.com/topic/Jin-dynasty-China-AD-265-316-317-317-420>

koja je Peking pretvorila u glavni grad te ga premjestila iz Karakoruma 1267. godine. Yuan je obnovio Grand Canal i postavio ceste i poštanske. Došlo je do razvoja romana kao književne forme. Ogromna veličina carstva rezultirala je ekstenzivnijom vanjskom trgovinom i vanjskim odnosima nego ikada prije modernog razdoblja²⁴. Novi književni žanr privukao je mnoge pisce, kao i veliku publiku²⁵.

Dinastija Ming

Dinastija Ming, romanizacija Wade-Gilesa Ming, kineska je dinastija koja je trajala od 1368. do 1644. i osiguravala je razdoblje izvorne kineske vladavine između razdoblja Mongolske i Manchu dominacije. Tijekom perioda Ming, Kina je imala ogroman kulturni i politički utjecaj na istočnu Aziju i Turke na zapadu, kao i na Vijetnam i Mijanmar na jugu. Ukinut je položaj premijera, umjesto toga, car je preuzeo osobnu kontrolu vlade, odlučivši uz pomoć posebno imenovanog Neigea ili Velikog tajništva. Prema dekretu cara, ogromna špijunska služba organizirana je pod tri posebne agencije²⁶. Jedna od najutjecajnijih proizvoda tog razdoblja bila je keramička posuda iz Yixinga u provinciji Jiangsu, koja je izvezena u 17. stoljeću na Zapad.

Dinastija Qing

Dinastija Qing (1644.-1911.) bila je posljednja carska dinastija u Kini. Osnovana je kao federacija ne-kineskih plemena pod vodstvom Manchusa koji je izvorno živio na sjeveroistoku, regiji koja se kasnije nazvala Mandžurija. Manhusci su profitirali od raspada središnje vlade carstva Ming kako bi osvojili Kinu. Uspostavili su politički sustav koji je uspješno koristio kineske vrijednosti za upravljanje multietničkim carstvom. Manchu federacija je bila organizirana vojno u Osam banera (baqi), čiji su članovi imali nasljedne povlastice i živjeli su u "Manchu gradovima" u Pekingu ("Tartar City") i većini pokrajinskih prijestolnica. Porezne olakšice i pomoć u slučaju katastrofe također spadaju u politiku "dobronamjerne vlade"²⁷.

²⁴Encyclopedia Britannica, Yuan Dynasty, <https://www.britannica.com/topic/Yuan-dynasty>

²⁵*Ibidem*

²⁶Encyclopedia Britannica, Ming Dynasty, <https://www.britannica.com/topic/Ming-dynasty-Chinese-history>

²⁷ China knowledge.de, <http://www.chinaknowledge.de/History/Qing/qing.html>

3. STANOVNIŠTVO I PRIRODNO GEOGRAFSKA OBILJEŽJA KINE

Kina, kineski (*Pinyin*), službeno Narodna Republika Kina je zemlja istočne Azije. To je najveća od svih azijskih zemalja i ima najveće stanovništvo bilo koje zemlje na svijetu. Zauzimajući gotovo cijelu istočnoazijsku kopnenu masu, zauzima približno jednu četvrtinu kopnene površine Zemlje. Među najvećim zemljama svijeta, Kinu je na području premašila samo Rusija i Kanada, a gotovo je jednako velika kao i cijela Europa²⁸. Glavni grad je Peking. Smještena je na istoku Azije, a službeni jezik koji stanovnici govore je kineski jezik no njihovo službeno narječje je mandarinsko. Narodna Republika Kina podijeljena je na četiri regije, od kojih se navode: Sjeverna Kina, Južna Kina, Vanjska Kina i Mandžurija te se dijeli na dvadeset i dvije pokrajine. Kina je tokom povijesnih godina udružila mnoge kulture i narode čijim je udruženjem osigurala opstanak i povijesnu "neminovnost". Među brojnim stanovništvom, Kina se naziva "Azijskim divom" iz kojega proizlazi upornost, marljivost i skromnost kineskog naroda, površinski je najveća u svijetu te je gospodarstvo Kine iz godine u godinu sve jače. Ono što je vrlo zanimljivo je to da kinezi kao narod jako cijene svoju domovinu, bogatstvo i vrijednosti.

3.1. Stanovništvo

Na temelju projekcije Ujedinjenih naroda, stanovništvo Kine u 2017. godini iznosi oko 1,42 milijarde. Kina se smatra najvećom nacijom na svijetu gdje stanovništvo iz godine u godinu masovno raste te nosi titulu najnaseljenijom nacijom na svijetu. Svakim danom postavlja se pitanje koliko ljudi zaista živi u Kini no to je zato što je to zemlja s nekoliko različitih dijelova od kojih svakim ne upravlja Peking. Naime, Narodnom Republikom Kinom upravlja Komunistička partija koja ima sjedište vlade u Peking-u čija se nadležnost prostire na samo 5 autonomnih regija, 22 pokrajine, 4

²⁸Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/place/China>

općine sa izravnim nadzorom i 2 samoupravne regije²⁹. Sam broj stanovnika Kine doista je zbujujuć, obzirom da bivše britanske i portugalske kolonije u Hong Kongu i Macau nisu uključene kao niti otok Tajvan te se one uređuju kao posebne upravne regije. Kina bilježi procijenjenu gustoću naseljenosti od 145 ljudi po kvadratnom kilometru, odnosno 375 ljudi po kvadratnoj milji. Međutim, podaci o gustoći stanovništva se također drastično mijenjaju naročito u najvećim urbanim područjima³⁰. Nekoliko kineskih gradova se nalazi na popisu 30 najvećih i najgušće naseljenih gradova u svijetu. Prema tome, Hong Kong je osmi po gustoći naseljenosti na svijetu sa svega 68.400 ljudi po kvadratnoj milji. Slijedi ga Makao kao deveti na listi sa najgušće naseljenim naseljem od 65.400 ljudi po kvadratnoj milji te nosi status suverenih država i zavisnih teritorija u smislu gustoće naseljenosti. Sukladno pretpranom području, Kina je jedno od rijetkih područja u Aziji koje nosi status "vrlo visok indeks ljudskog razvoja" jer ima drugo najveće očekivano trajanje života u svijetu.

3.2. Položaj Kine

Sjever Kine graniči s Rusijom (oko 3645 km) i Mongolijom (oko 4677 km), na sjeveroistoku sa Sjevernom Korejom (oko 1416 km), na jugu s Vijetnamom (oko 1281 km), Laosom (oko 423 km) , Mjanmarom (oko 2185 km), Butanom (oko 470 km), Nepalom (oko 1236 km) i Indijom (oko 3380 km), a na zapadu s Pakistanom (oko 523 km), Afganistanom (oko 76 km), Tadžikistanom (414 km), Kirgistanom (858 km) i Kazahstanom (858 km). Na samom istoku Kina izlazi na rubna mora Tihog oceana od kojeg izlazi na Žuto more sa zaljevom Boi Hai, Istočnokinesko i Južnokinesko more. Duljina ukupne kopnene obale Kine iznosi 18000 km.

3.3. Geografska obilježja

Kina se prostire na 9 572 900 km² te po svojoj površini je treća država po veličini na svijetu. Unutar kineskih granica postoji vrlo raznolika i složena zemlja. Njezina topografija obuhvaća najviše i jedno od najnižih mjesta na Zemlji, a njen reljef

²⁹ Baković, O.; *Kineska vanjska politika i hrvatsko kineski odnosi*, Politička misao 2, Zagreb, 2013., 131.-139.str,

³⁰ China Population, 2019, <http://worldpopulationreview.com/countries/china-population/>

varira od gotovo neprobojnog planinskog terena do prostranih obalnih nizina. Njena granica se pruža od Tihog oceana na istoku do Pamira na zapadu što bilježi površinu od oko 5000 km i od rijeke Heilong Jiang na sjeveru do otoka Hainana na jugu što čini oko 4000 km. Kina se po svojoj građi i postanku sastoji od triju golemih područja: stare sinijske mase na istoku, paleozojskih planina na sjeverozapadu i od mlađih nabranih planina na jugozapadu. Planine zauzimaju 33% površine. Visoki ravnjaci obuhvaćaju 26% površine, zavale i bazeni bilježe 19% površine, nizine 12% površine i pobrđa 10% površine Kine³¹. Poniranjem indijskih litosfernih ploča pod euroazijsku, utjecalo je na reljef Kine čime je došlo do izdizanja Tibeta i nastajanja mlađeg nabranoga gorja Himalaje.

Tibet se smatra najvećim ravnjakom na Zemlji čija visina iznosi 4000 m, a okružuju ga Himalaja s juga, Kunlun sa sjevera, A'nyemaqen sa istoka te Gonnga, Hedguan i druge koje imaju meridionalni smjer pružanja. Dužinom rasjeda, između gorja TienShana i Kulina prostire se Tarimska zavalata koja je ispunjena naslagama šljunka, prapora i gline, no veći dio čini pješčana pustinja Takla Makan. Zavalata Džungarska se nalazi sa sjeverne strane TienShana, no najveća zavalata naziva se Gobi koja se prostire do Velikoga Hingana istočno čija duljina iznosi oko 2034 m. Debele naslage prapora možemo naći između gorja Quiliana na zapadu pa do Taihanga na istoku koje obuhvaća površinu od oko 580 000 km². Nizinski dio prekriva područje oko Mandžurije tzv. Istočnokineska nizina, donji tok HuangHoa tj. Velika nizina te ravnica u srednjem i donjem toku Yangtzea. Kina je država kojoj pripada 5400 otoka. Obalno more je u pravilu plitko čija dubina iznosi do 200 m. Što se tiče klime, u Kini prevladava suptropska klima. Rijeke koje prolaze kroz Kinu jesu: Yangtze koja je treća rijeka na svijetu, Huang Ho, Songhua Jianga, Liao, Amura, Xi. Klima se kreće od izrazito suhih, pustinskih uvjeta na sjeverozapadu do tropskih monsunata na jugoistoku, a Kina ima najveći kontrast u temperaturi između sjeverne i južne granice bilo koje zemlje na svijetu. Raznolikost kineskog reljefa i njegove klime rezultirala je jednim od najvećih svjetskih polja ekoloških niša, a te su niše ispunjene velikim brojem biljnih i životinjskih vrsta. Doista, praktički sve vrste biljaka na sjevernoj hemisferi, osim onih polarnih tundri, nalaze se u Kini, i unatoč kontinuiranom prodiranju ljudi tijekom tisućljeća, Kina je i dalje dom nekim od najtoksičnijih životinja na svijetu.

³¹ Enciklopedija.hr, 2018., <http://www.enciklopedija.hr/>

3.4. Vegetacija i klima Kine

Vegetacija Kine je raznolika što proizlazi iz činjenice da više oko 30.000 biljnih vrsta potječe iz Kine, čime predstavlja jednu osminu ukupnih svjetskih biljnih vrsta. Od navedenih vrsta vegetacije, diljem Kine rastu četinarske šume koje se sastoje od šikara bambusa kao podvozja, dok je u višim montanskim sastojinama obilje smreke i tise. Središnjom i južnom Kinom prevladavaju subtropske šume koje sadrže oko 146.000 vrsta flore. Tropske prašume i sezonske kišne šume, iako su ograničene na Yunnan i Hainan Island, sadrže četvrtinu svih biljnih i životnijskih vrsta pronađenih u Kini³².

Što se tiče klime, Kina na svojem ogromnom području i ima više od jedne vrste klime zbog različitih geografskih zona. U Kini postoji tropska zona, subtropska zona, topla umjerena zona, srednja umjerena zona, hladna umjerena zona i zona platoa. Većina regija u Kini je u subtropskoj zoni, a dijelovi Guangdonga, Tajvana i Yunnana i sve Hainan spadaju u tropsku zonu. Dijelovi Tibeta, Qinghaija, Sichuana i Xinjianga nalaze se u zoni platoa. Mali dio unutarne Mongolije nalazi se u zoni hladne temperature. Sjeverni dio nalazi se u blizini hladne zone. Naime, led i snijeg mogu se naći tijekom cijele godine u nekim alpskim regijama. Kina se nalazi u istočnoj Aziji i okrenuta je prema Tihom oceanu na istoku i jugu. Zbog geografskog položaja, istočna i južna Kina su pod utjecajem monsuna, i imaju klimu kao što su tropska monsunska klima, subtropska monsunska klima i umjerena monsunska klima. Na zapadu Kine postoje dvije vrste klime, umjerena kontinentalna klima i gorska klima. Većina regija je hladna i suha zimi, a ljeti ima toplu i kišnu klimu. Zbog raznolike topografije i terenskih uvjeta, klima je komplicirana i raznolika od regije do regije. Na primjer, postoji duga zima, ali nema ljeta u sjevernom dijelu provincije Heilongjiang, dok u provinciji Hainan postoji dugo ljeto, ali ne i zima. Postoje četiri različite sezone u dolini rijeke Huaihe. Vrijeme u Yunnanu je poput vremena u proljeće tijekom cijele godine. Klima u zaleđu sjeverozapadne Kine uvelike varira zimi i ljeti. U ljetnom danu ima drastičan pad temperature, hladno u jutro i izuzetno vruće u podne. Plato Qinghai-Tibet na jugozapadu ima brdsko podneblje s niskom temperaturom tijekom cijele godine. Pustinjska područja u Xinjiangu imaju umjereno kontinentalnu klimu, s vremenskim

³² Flora of China, <http://flora.huh.harvard.edu/china/>

uvjetima suhe i bez kiše tijekom cijele godine. Kineska složena i raznolika klima rezultira velikim brojem temperaturnih pojaseva, te suhim i vlažnim zonama.

4. GOSPODARSTVO KINE

Kinesko gospodarstvo se u posljednje vrijeme usporilo. Usporen rast gospodarstva Kine u 2018. godini bilježi porast od 6,6% što je najsporiji tempo od prije deset godina, kada se Kina suočila sa globalnom financijskom krizom. U skladu s očekivanjima analitičara anketiranih od strane Reutersa, te malo iznad cilja koji su dužnosnici postavili prošle godine od 6,5% Peking je bilježio rast. Iako statistički podaci Kine dolaze do usporedbe sa sličnim povijesnim podacima, one samo pokazuju mali pad u odnosu na prethodna razdoblja. Kinesko gospodarstvo je dosta usporilo od područja ulaganja i potrošnje potrošača pa sve do aktivnosti tvornica. Sukladno tome, smatra se kako sam trgovinski rat sa Sjedinjenim Američkim Državama uvelike utječe na gospodarstvo³³. Sama usporenost Kine, usporeva i svjetsko gospodarstvo kao što je gospodarstvo Njemačke, Italije, Meksika i Turske koje se suočava sa sporijim rastom u godini koja je ranije očekivana. Dakle, Peking je pokrenuo niz mjera kako bi poboljšao i pokrenuo rast gospodarstva što se iskazalo u dobrom smjeru. Maloprodaja i industrijska proizvodnja bilježile su povećanje produktivnosti, no to je trajalo samo privremeno.

Ulaganja u osnovna sredstva za nove tvornice i poslovne zgrade bilo je anemično. Mnogi ekonomisti procjenjuju da je usporevanje Kine lošije nego što to pokazuju podaci Vlade navodeći detaljnije podatke, dok sa druge strane rast ekonomije je samo maleni dio velikog porasta. Za glavni trgovinski problem navodi se Trumpovo nadmetanje carina na kinesku robu. U prosincu 2018. godine prodaja u maloprodaji porasla je za 8,2%, što je opet u skladu s očekivanjima, a nešto bolje nego u studenom 2018. godine, što je pokazalo rast od 8,1% u odnosu na prethodnu godinu, što je najniža stopa u posljednjih 15 godina³⁴. U podacima objavljenim ranije, Kina je otkrila svoj prvi godišnji pad prodaje automobila od 1990-ih. Kineske vlasti već su najavile poticajne mjere. To uključuje niz smanjenja poreza za poticanje malih poduzeća i potrošnje, iako točni detalji još nisu javni. Dugogodišnji cilj Kine je povećanje potrošnje i smanjenje ovisnosti o trgovini. To u velikoj mjeri ima smisla. Zemlja je desetljećima upravljana pod geslom: "Kina stvara, svijet uzima." Kinesko tržište potrošača sada

³³ Šoljan, N.; *Politike Europske unije i Sjedinjenih Američkih Država prema Kini*, Politička misao, 4:105-12, Zagreb, 2006.,

³⁴ Quartz.com, <https://qz.com/1527008/chinas-final-2018-economic-numbers-will-be-shaky/>

raste brže od bilo koje druge zemlje, a rast potrošnje raste brže od ukupnog gospodarskog rasta. Pojavom e-commerce i high-tech napora kako bi daleki potrošači mogli online kupovati i primiti isporuke su pomogli u porastu. Istodobno, rastuća dostupnost stranih brandova offline i online u Kini, te prekomorska putovanja kineskim stranim tvrtkama ostvaruju dobit tako što koriste kinesku potrošnju.

4.1. Poljoprivreda

Zemljište Kine je u velikoj količini iskorišteno za poljoprivredu. Naime, Kina hrani 22 posto svjetske populacije sa samo sedam posto obradive zemlje planeta. Povrće se sadi na nasipima, u prometnim trokutima i desno uz zidove mnogih zgrada. Ipak, od 1949. godine Kina je izgubila petinu svoje obradive zemlje³⁵. Samo oko 10 do 15 posto zemljišta u Kini je dobro za poljoprivredu (u usporedbi s 1 posto u Saudijskoj Arabiji, 50 posto u Indiji, 20 posto u SAD-u i 32 posto u Francuskoj). U Kini se nalazi 545.960 četvornih kilometara navodnjavanog zemljišta. Četrdeset posto kineskog zemljišta za usjeve navodnjava se u usporedbi s 23 posto u Indiji. Prosječni prinos po hektaru u Kini je dvostruko veći od indijskog. Kina se tradicionalno bori da nahrani svoje veliko stanovništvo. Čak i u dvadesetom stoljeću gladni su povremeno opterećivali stanovništvo Kine. Veliki naglasak je uvijek bio stavljen na poljoprivrednu proizvodnju, ali vrijeme, ratovi i politika često su ublažavali dobre namjere. S početkom reformi u kasnim 1970-ima, relativni udio poljoprivrede u bruto domaćem proizvodu (BDP) počeo je rasti na godišnjoj razini. Potaknuta oštrim rastom cijena koje se plaćaju za usjeve i trendom privatizacije u poljoprivredi, poljoprivredna proizvodnja porasla je s 30 posto BDP-a u 1980. na 33 posto BDP-a do 1983. godine³⁶. Do 2004. poljoprivreda (uključujući šumarstvo i ribarstvo) proizvela je samo 15,2 posto kineskog BDP-a, ali je i dalje ogromna po bilo kojoj mjeri. Oko 46,9 posto ukupne nacionalne radne snage sudjelovalo je u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu u 2004.

Naime, Kina je najveći svjetski potrošač mesa i žitarica. Kako imućniji ljudi konzumiraju više mesa i jestivog ulja, to je dovelo do povećane potražnje za sojom kao hrane za stoku. Kina također koristi više gnojiva nego bilo koja druga zemlja. Ulaskom Kine u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO) 2001. godine razvile su se mogućnosti izvoza

³⁵ Jurišić, K.; *Polja stoljeća Narodne Republike Kine*, Politička misao, 3:34-44, Zagreb, 1999.,

³⁶Factsanddetails, <http://factsanddetails.com/china/cat9/sub63/item348.html>

hrane koje su donijele još učinkovitije poljoprivredne tehnike. Kao rezultat toga, tradicionalna proizvodnja kao što je proizvodnja žitarica smanjila su se u korist novčanih usjeva povrća i voća za domaću i izvoznu trgovinu. Bolja poljoprivredna politika i tehnologije dale su Kini visoku razinu samodostatnosti i rasta. Međutim, vrhovno tijelo za ekonomsko planiranje u zemlji upozorilo je kako će to biti teško održati. Nedostatak poljoprivrednih subvencija i eksproprijacija poljoprivrednog zemljišta za gradsku izgradnju osakaćuje poljoprivredu³⁷. Kako se sve više poljoprivrednika preseljava u gradove, privučeno boljim stanovanjem, obrazovanjem i drugim poticajima, održavanje opskrbe hranom postaje sve manje.

4.2. Stočarstvo

Kinesko gospodarstvo i dalje je vrlo dinamično. Rast kupovne moći, sve veća urbanizacija i daljnji rast stanovništva dovode do rastuće potražnje za mlijekom i mesom. Kina ima veliko prirodno poljoprivredno područje. Međutim, zbog klimatskih i geoloških uvjeta, veliki dio poljoprivrednih površina nije prikladan za proizvodnju usjeva, tako da Kina mora nahraniti oko 20 posto svjetske populacije na oko 9 posto globalne poljoprivredne površine³⁸. U budućnosti će se Kina usredotočiti na "kvalitativni rast" u stočarstvu s ciljem povećanja suradnje s inozemnim partnerima. Pristupi ekonomske i tehničke suradnje utječu na sve faze lanca vrijednosti i uključuju trgovinu životinjskim proizvodima, genetiku životinja i njemačku tehnologiju poljoprivrede i stočarstva, kao i povećanu tehnološku suradnju u daljnjem razvoju sustava proizvodnje životinja. Stočarstvo se u Kini postupno približava međunarodnim odnosima cijena i troškova. Kineske stočne farme stoga povećavaju konkurenciju sa stranim proizvodnim pogonima i istodobno se moraju prilagoditi većim zahtjevima u pogledu kvalitete proizvoda, sigurnosti hrane i okoliša na kineskom domaćem tržištu. Kada govorimo o stočarstvu, gotovo sve obradive zemlje u Kini posvećene su usjevima. Većina poljoprivrednih jedinica, međutim, također podržava podizanje velikih količina svinja i peradi. Prirodni travnjaci za ispašu ovaca i goveda zauzimaju 3,53 milijuna četvornih kilometara (1,36 milijuna kvadratnih milja) ili 37% ukupne kineske

³⁷ Baković, O.; *Kineska vanjska politika i hrvatski kineski odnosi*, Politička misao, 2: 131-139., Zagreb, 2003.,

³⁸Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/place/China>

površine; četiri glavna pašnjačka područja su Xinjiang, Gansu, Qinghai i Unutarnja Mongolija. U nastojanju da poboljša ove pašnjake, 303 milijuna hektara (749 milijuna hektara) bilo je posađeno sojom od 1976. do 1980. godine³⁹. Ipak, stočarstvo je i dalje slaba karika u poljoprivrednoj ekonomiji. Naime, Kina je vodeća u svijetu u proizvodnji svinja, ukupan broj svinja doseže oko 454,4 milijuna početkom 2001. (55% ukupne svjetske količine), u usporedbi s 89,8 milijuna u 1952. Provincije s najvećom populacijom svinja su Sichuan, Hunan, Henan i Shandong. Uzgoj svinja, kojeg seljaci često provode kao privatnu sporednu liniju, najbrže je rastući sektor stočarstva, a svinje i svinjski proizvodi postaju vrijedni izvoznici. Najviše ovaca uzgajaju pastoralni stočari, uglavnom etničke manjine, u poluparkovanim zemljama Xinjangu, Unutrašnjoj Mongoliji, Gansu i Sichuan (Szechuan). Koze, također podignute ponajviše u polusušnim područjima, ali sve češće promovirane u Kini kao profitabilno kućanstvo za proizvodnju mlijeka i mliječnih proizvoda. Pilići i patke uzgajaju se diljem Kine na privatnim parcelama i zajedno s ribom i svinjetinom predstavljaju kineske glavne izvore prehrambenih proteina.

4.3. Voćarstvo

Kina je trenutno najveći svjetski proizvođač voća s godišnjom proizvodnjom većom od 260 milijuna tona. U međuvremenu, statistike iz 2015. pokazuju da je godišnji izvoz voća samo 2,8 milijuna tona. Glavne izvozne sorte su jabuke, naranče i kruške od kojih 29,8% čine jabuke, 24,9% citrusi, a 13,4% kruške⁴⁰. Izvoz voća iz Kine reguliran je sustavom registracije voćnjaka, a prema zahtjevima „nadzora izlaska i nadzora karantene i pristupa upravljanju“, sve voće za izvoz mora potjecati iz voćnjaka registriranih u CIQ-u. U rujnu 2016. broj registriranih voćnjaka bio je 2978. Od registriranih voćnjaka više od trećine čine jabučni voćnjaci (1180). Na drugom do četvrtom mjestu nalaze se voćnjaci kruške (533), voćnjaci citrusa (471) i vinogradi (168). Godišnja stopa rasta voćnjaka grožđa tijekom posljednjih godina bila je preko 20%, što se podudara s nedavnim trendom povećanja izvoza grožđa.

Uz konvencionalne zahtjeve za registraciju izvoznih voćnjaka, pojedine zemlje su potpisale bilateralne sporazume o karanteni biljaka s Kinom, a ti voćnjaci također

³⁹ IBIS World, <https://www.ibisworld.com/industry-trends/international/china-market-research-reports/agriculture-hunting-forestry-fishing/sheep-cattle-farming.html>

⁴⁰ Producereport, <https://www.producereport.com/article/chinese-export-orchards-overview>

zahtijevaju zasebnu registraciju. Na primjer, plodovi koji se izvoze u Kanadu i Australiju moraju potjecati iz voćnjaka koje su službeno priznale Kanada i Australija. Trenutno ima 46 voćnjaka jabuka i 84 krušaka koji imaju dozvolu za izvoz u Kanadu, uz 72 voćnjake kruške, 26 voćnjaka jabuka, 8 voćnjaka grožđa i 5 nektarinskih voćnjaka s dozvolom za izvoz u Australiju. Osim toga, Izrael, Čile, Meksiko i Peru također imaju zahtjeve za registraciju voćnjaka za jabuke, kruške i grožđe iz Kine. U prošlosti su se kineski plodovi često vraćali ili uništavali zbog problema s inspekcijom i karantenom, što je utjecalo na cjelokupnu sliku kineskog poljoprivrednog izvoza. Budući da je prvi uvjet registracije izvoza voćnih voćnjaka „uzgoj u susjedstvu, površina od 100 jutara ili više“, decentralizirani uzgajivači moraju se kvalificirati preko udruga ili zadruga. Sustav registracije voćnih voćnjaka za izvoz ne samo da pogoduje promicanju visokokvalitetnog voća, nego i promiče organizaciju proizvodnje. Kroz registraciju, decentralizirani voćnjaci mogu postići jedinstveno upravljanje, standardiziranu proizvodnju i jedinstvenu ambalažu i prodaju, što pogoduje promoviranju tržišta i brenda.

4.4. Ribarstvo

Kina je 2002. bila najveći svjetski proizvođač morskih i kopnenih ribarstava, bilježeći ukupnu proizvodnju od 16,6 milijuna tona. Ovaj broj je za oko 89% veći od drugog Perua, koji je ulovio 8,8 milijuna tona ribljih proizvoda i znatno ispred ulova zabilježenih u drugim važnim ribolovnim zemljama kao što su Sjedinjene Države, Indonezija, Japan, Čile i Indija. Budući da je kineski morski lov očito dostigao visoravan, nacionalna industrija za preradu ribe nastavlja tražiti nove izvore opskrbe kako bi osigurala dostatnu količinu ribe za preradu. Uvoz ribe raste kako sve više stranih tvrtki potpisuje sporazume o suradnji s kineskim tvornicama za preradu⁴¹. Sve veći broj stranih tvrtki opskrbljuje vlastitu ribu za preradu u Kini kako bi se osigurala dostupnost ribe za ispunjenje njihovih narudžbi. Prema *SeaFood Scotland*, na primjer, koji promovira škotski izvoz ribarstva, oko 12.000 tona bijele ribe britanskih kupaca svake se godine u Kini transportira u hladnjake za preradu i ponovno izvoz natrag na europsko tržište. *SeaFood Scotland* nedavno je poslala izaslanstvo u Peking i Guangzhou kako bi prikupila više informacija o poduzećima za preradu ribe kojima se

⁴¹ Jurišić, K.; *Polu stoljeća Narodne Republike Kine*, Politička misao 3: 34-44, Zagreb, 1999.

prerada morskih plodova može izdvojiti u budućnosti. Izaslanstvo je također promoviralo izvoz proizvoda visoke vrijednosti kao što su kapice i langoustine u Kinu gdje raste domaća potrošnja morskih plodova visoke vrijednosti.

U količinskom smislu Kina uvozi oko 1,1 milijun tona morskih proizvoda godišnje, uglavnom neprerađenih, dok izvoz ukupno iznosi oko 1,3 milijuna tona godišnje, većinom prerađenih proizvoda kao što su riblji fileti. Glavni centri za preradu ribe nalaze se u lučkom gradu Qingdao u provinciji Shandong i Dalianu u provinciji Liaoning⁴². Riječ je o tradicionalnim ribarskim gradovima u kojima su izgrađeni pogoni za filetiranje kao novi poslovni pothvati. Mnogi pogoni za preradu izvorno su osnovani kao zajednička ulaganja s inozemnim tvrtkama, ali industrija sada uključuje postrojenja u lokalnom vlasništvu kao i 100% stranih tvrtki. Neka postrojenja za preradu pripadaju poslovnim poduzećima koja upravljaju vlastitim flotama dubokog ribolova, dok drugi kupuju svoje zahtjeve s globalnog tržišta. Mnoge prerađivačke tvrtke nude proizvode koji se služe različitim tržištima morskih plodova širom svijeta, a proizvodi koji se nude ovisno o ribarskim proizvodima koji se mogu uhvatiti ili kupiti za obradu.

4.5. Šumarstvo

Kina ima ogromno područje s brojnim rijekama, jezerima i planinama. Različiti tipovi oblika i različiti hidrotermalni uvjeti u geografskim širinama, uzdužnim i vertikalnim terenima formirali su složeno prirodno i geografsko okruženje. Kina je obdarena šumskim resursima s velikom raznolikošću bioloških vrsta i tipova vegetacije, koji su čovječanstvu osigurali bogatstvo ekoloških proizvoda, proizvoda od drva i ekoloških kulturnih usluga. U Kini površina šuma iznosi 208 milijuna hektara, a pokrivenost šumom 21,63% ukupne površine. Zapremina šumskog fonda doseže 15,137 milijuna kubičnih metara. Kina je u prvim redovima svijeta u smislu ukupne količine šumskih resursa. Površina šuma u Kini čini 5% ukupne svjetske površine, što je peto mjesto iza Rusije, Brazila, Kanade i Sjedinjenih Država. Zapremina šumskih stokova je 3% od ukupne svjetske vrijednosti, što je šesto mjesto iza Brazila, Rusije, Sjedinjenih Država, Demokratske Republike Kongo i Kanade. Područje plantaže svrstava Kinu na prvo mjesto u svijetu. Konkretno, nakon ulaska u 21. stoljeće, sa šumskim resursima u razdoblju brzog rasta, Kina je postala jedna od zemalja s najbrže

⁴²Worldfishing, <https://www.worldfishing.net/news101/regional-focus/china>

rastućim šumskim resursima u svijetu i odigrala je značajnu ulogu u održavanju globalne ekološke ravnoteže, očuvanju biološke raznolikosti, rješavanje klimatskih promjena i promicanje održivog gospodarskog, ekološkog i društvenog razvoja⁴³.

Kinesko tržište šuma jedno je od najvećih u svijetu u pogledu proizvodnje, potrošnje i uvoza drvnih proizvoda. Njegovo veliko šumsko imanje i masovno stanovništvo značilo je da je već neko vrijeme vodeća nacija u smislu broja pogona za preradu, broja ljudi zaposlenih u sektoru šumarstva, opsega njenih ne-drvenih tržišta šuma, i ukupne razine doprinosa šumarskih poduzeća i tržišta lokalnim sredstvima za život. Međutim, unatoč toj važnosti, točna priroda kineskog šumskog tržišta dugo je bila zagonetka za vanjski svijet, kao i za većinu Kineza⁴⁴. Do nedavno je postojao ograničen interes, ili sposobnost, da se traži detaljnija slika, ali to se promijenilo u posljednjih nekoliko godina s procvatom kineskog uvoza šuma i ubrzanim rastom domaćeg tržišta.

⁴³ Nacional forestly, http://english.forestry.gov.cn/index.php?option=com_content&view=article&id=2:forest-resources-in-china&catid=10&Itemid=134

⁴⁴Forestrends, <https://www.forest-trends.org/publications/forestry-in-china/>

5. EKONOMIJA I BDP KINE

Socijalističko tržišno gospodarstvo Kine je drugo najveće gospodarstvo na svijetu po nominalnom BDP-u i najveće svjetsko gospodarstvo po paritetu kupovne moći. Do 2015. godine, Kina je bila najbrže rastuća svjetska ekonomija, sa stopama rasta u prosjeku 10% tijekom 30 godina. Zbog povijesnih i političkih činjenica kineske ekonomije u razvoju, kineski javni sektor ima veći udio u nacionalnom gospodarstvu nego rastući privatni sektor. Prema podacima MMF-a, na temelju dohotka po glavi stanovnika Kina je na ljestvici BDP-a (nominalno) rangirana na 71. mjesto, a BDP po glavi stanovnika na 78. mjestu (BDP) (PPP). metali rijetkih zemalja⁴⁵. Kina također ima najveću ukupnu imovinu bankarskog sektora na svijetu od 39,9 trilijuna dolara (252 trilijuna CNY) s ukupnim depozitima od 26,54 bilijuna dolara.

5.1. Ekonomija Kine

Kina je najveća svjetska proizvodna ekonomija i izvoznik robe. To je ujedno i najbrže rastuće tržište potrošača na svijetu i drugi najveći uvoznik robe. Kina je neto uvoznik usluga proizvoda te je najveća trgovačka nacija na svijetu i ima istaknutu ulogu u međunarodnoj trgovini. No, posljednjih je godina sve više uključena u trgovinske organizacije i ugovore. Kina je postala članica Svjetske trgovinske organizacije 2001. koja sklapa sporazume o slobodnoj trgovini s nekoliko zemalja, uključujući ASEAN, Australiju, Novi Zeland, Pakistan, Južnu Koreju i Švicarsku. Provincije u obalnim područjima Kine obično su industrijalizirane, dok su regije u zaleđu manje razvijene. Kako je kineska ekonomska važnost narasla, tako se pozornost posvećuje strukturi i zdravlju gospodarstva⁴⁶. Kako bi se izbjegli dugoročni socioekonomski troškovi zagađenja okoliša u Kini predloženo je da se ekonomija Kine premjesti na napredniji industrijski razvoj s niskim emisijama ugljičnog dioksida i boljom raspodjelom nacionalnih resursa na inovacije i istraživanje i razvoj za održivi gospodarski rast kako bi se smanjio utjecaj kineske teške industrije. To je u skladu s ciljevima planiranja središnje vlade. Materijalni cilj Kine da postane "umjereno bogato društvo" do 2021.,

⁴⁵Vizjak, A. i sur.; *Republika Kina u međunarodnoj ekonomiji*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2008., Opatija,

⁴⁶Karafilipović, A.; *Hrvatska – Kina, prijateljstvo dostojno poštovanja*, 2007., Rijeka,

100. obljetnice osnutka Komunističke partije i cilj modernizacije Kine je da postane potpuno razvijena nacija do 2049. godine, 100. obljetnica osnutka Narodne Republike. Internacionalizacija kineskog gospodarstva i dalje utječe na standardiziranu gospodarsku prognozu koju je u Kini službeno pokrenuo Indeks menadžera nabave 2005. godine. Kako kinesko gospodarstvo raste, tako i kineski Renminbi, koji prolazi proces potreban za internacionalizaciju. Kina je inicirala osnivanje Azijske investicijske banke za infrastrukturu 2015. Posljednjih godina, vlada je tvrdila da je rast bio pod povećanim nadzorom, kako s domaćim i stranim financijskim i gospodarskim promatračima, tako i s dužnosnicima kineske vlade, tvrdeći da vlada preuveličava svoj ekonomski učinak. Primjeri uključuju pokrajinsku vladu u Liaoningu koja javno priznaje da je vlada precijenila BDP za 20% prilikom objavljivanja svojih ekonomskih podataka od 2011. do 2014. Neki analitičari vjeruju da su kineski službeni podaci o rastu BDP-a povećani za najmanje 50%. Istraživanje Wall Street Journala od 64 odabrana ekonomista utvrdilo je da 96% ispitanika smatra da procjene BDP-a u Kini "netočno odražavaju stanje kineske ekonomije". Međutim, dokument Nacionalnog biroa za ekonomska istraživanja 2017. tvrdio je u suprotnom smjeru. Što se tiče vjerodostojnosti službenih podataka, kineski premijer (tadašnji stranački tajnik provincije Liaoning) izjavio je kako su brojke o BDP-u "napravljene" i nepouzdanе te ih treba koristiti samo kao referencu.

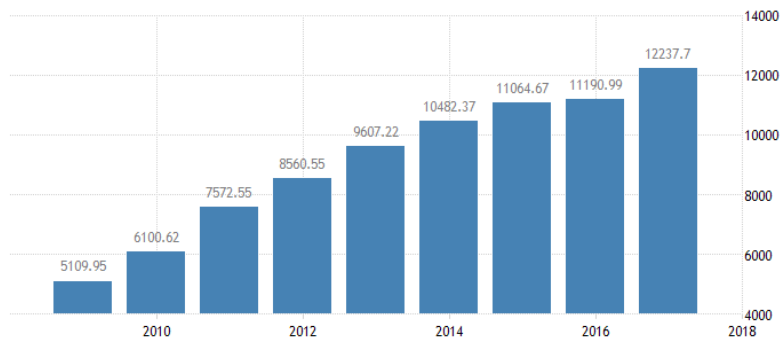
5.2. Bruto domaći proizvod (BDP)

Globalno gospodarstvo teče usporeno sa 3,8% u 2018. na 3,5% sljedeće godine u pogledu Goldman Sachs Researcha, vođenog usporavanjem u SAD-u i daljnjim omekšavanjem u Kini. No, s rastom koji je još uvijek iznad potencijala u većini razvijenih gospodarstava, Goldman Sachs Research očekuje nastavak pooštavanja tržišta rada, postupno povećanje bazne inflacije, a u mnogim slučajevima i višu stopu politike⁴⁷.

⁴⁷ Ćorić, B., Malešević – Perović, L.; *Makroekonomija*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2013.

Grafikon 1. prikazat će nam rast BDP-a u posljednjih nekoliko godina.

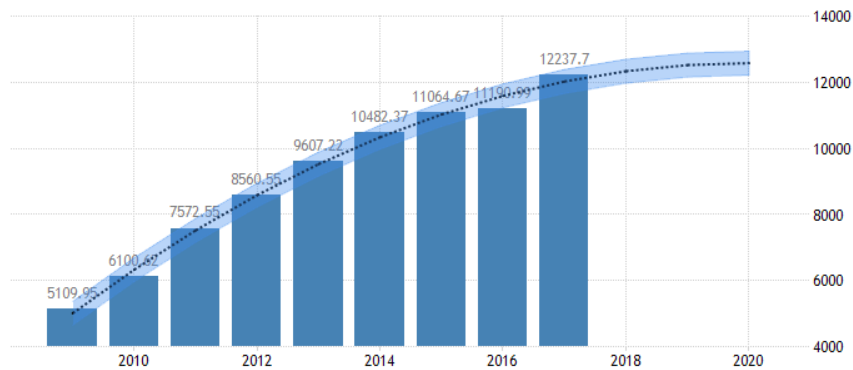
Grafikon 1. BDP Kine

Izvor: Tradingeconomics.com, World bank

Kako je već poznato, bruto domaći proizvod (BDP) mjeri nacionalni dohodak i output za ekonomiju pojedine zemlje te je jednak ukupnim izdacima za sva konačna dobra i usluge proizvedene unutar zemlje u određenom vremenskom razdoblju. Bruto domaći proizvod (BDP) u Kini iznosio je 12,24 bilijuna američkih dolara u 2017. godini. Sukladno tome, vrijednost BDP-a Kine predstavlja 19,74 posto svjetskog gospodarstva. BDP u Kini u prosjeku je iznosio 1970,49 milijardi dolara od 1960. do 2017., dosegnuvši najvišu razinu od 12,24 bilijuna dolara u 2017. i rekordno nisku razinu od 47,21 milijardi dolara 1962. godine.

Grafikon 2. Predviđanja BDP-a

Izvor: Tradingeconomics.com, World bank

Očekuje se da će BDP u Kini do kraja ovog kvartala iznositi 13.20 bilijuna američkih dolara prema globalnim makro modelima i očekivanjima analitičara Trading Economicsa. Dugoročno, predviđa se da će se kineski BDP kretati oko 14.50 bilijuna američkih dolara u 2020. godini.

6. KINA DANAS I NJEZIN UTJECAJ NA GLOBALNO GOSPODARSTVO

Kinesko gospodarstvo ima 30 godina eksplozivnog rasta, što ga čini najvećim na svijetu. Njezin uspjeh temeljio se na mješovitoj ekonomiji koja je ograničavala kapitalizam unutar zapovjedne (planske) ekonomije. Potrošnja vlade Kine bila je značajan pokretač njezina rasta. Kinesko gospodarstvo mjeri se bruto domaćim proizvodom. U 2017. godini, bruto domaći proizvod iznosio je 12,24 bilijuna dolara. To je 6,8% više nego u 2016. godini. Rast BDP-a u 2018. godini bio je 6,5%.

Kina je potaknula svoj nekadašnji spektakularni rast ogromnom potrošnjom vlade. Vlada posjeduje strateški važne tvrtke koje dominiraju u svojim industrijama. Ona kontrolira tri velike energetske tvrtke, PetroChina, naftno i plinsko poduzeće Sinopec i China National Offshore Oil Corporation (CNOOC). One su manje profitabilne od privatnih tvrtki. Na imovinu vraćaju samo 4,9% u usporedbi s 13,2% za privatne tvrtke. No, vlasništvo vlade omogućilo je Kini da tvrtke usmjerava na projekte visokog prioriteta. Kina zahtijeva nekoliko stvari od stranih tvrtki koje posluju na kineskom tržištu. Morale su otvoriti tvornice kako bi zaposlili kineske radnike te dijeliti svoju tehnologiju. Kineske tvrtke koriste to znanje kako bi same proizvodile⁴⁸. Narodna banka Kine, središnja banka u zemlji, čvrsto kontrolira vrijednost juana u odnosu na dolar. To radi kako bi upravljala cijenama izvoza u SAD. Želi da budu jeftiniji od onih proizvedenih u Americi, što se može postići jer su troškovi života u Kini niži od razvijenog svijeta.

Kineski rast smanjio je siromaštvo. Samo 3,3% stanovništva živi ispod granice siromaštva, postavljeno na 2.300 juana. Kina danas broji oko 20% svjetske populacije. Naime, kako će se ljudi obogatiti, više će konzumirati, čime će tvrtke pokušati prodati ovo tržište, najveće na svijetu. Oni će svoje proizvode prilagoditi kineskom ukusu. Rast čini Kinu svjetskim gospodarskim liderom koja je i sada najveći svjetski proizvođač aluminija i čelika. Izvoz je u 2015. porastao na 25%, kineske tehnološke tvrtke brzo su

⁴⁸ Ćorić, B., Malešević – Perović, L.; *Makroekonomija*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2013.

postale vodeće na tržištu. Huawei je vodeći svjetski proizvođač mobilne opreme, no brzim širenjem je postao svjetski lider u razvoju 5G tehnologije.

Državna potrošnja stvorila je omjer ukupnog duga prema BDP-u od 260%. To uključuje dug države, korporacija i potrošača. Budući da država posjeduje mnoge korporacije, ona mora biti uključena. Dug potrošača možda je stvorio i balans imovine. Cijene gradskih stambenih objekata naglo su porasle jer su niske kamatne stope poticale nagađanja. Visoke razine rasta došle su na štetu sigurnosti potrošača. Javnost je prosvjedovala zbog zagađenja, sigurnosti hrane i inflacije. Također je stvorio klasu ultra-bogatih profesionalaca koji žele više individualnih sloboda. Oni žive u urbanim područjima. U 2017. godini gotovo 60% stanovništva živjelo je u urbanim područjima. Osamdesetih je godina bilo samo 20%. Lokalne vlasti zadužene su za pružanje socijalnih usluga, ali im nije dopušteno oporezivanje za njihovo financiranje. Zbog toga su obitelji prisiljene štedjeti. Kina ne nudi pogodnosti ljudima koji su se preselili sa sela u gradove da rade. Kamatne stope su niske, tako da obitelji ne dobivaju mnogo povrata na svoju štednju. Kao rezultat toga, oni ne troše mnogo. Time je domaća potražnja niska i usporava rast.

Međutim, kineski čelnici poduzeli su korake kako bi povećali domaću potražnju sa svojih 1,42 milijardi ljudi. Snažno tržište potrošača omogućuje Kini da se manje oslanja na izvoz. Ona se diversificira u gospodarstvo koje je više tržišno utemeljeno. To znači manje oslanjanja na poduzeća u državnom vlasništvu, a više na tvrtke u privatnom vlasništvu kako bi se iskoristile prednosti konkurentnog okruženja. Kako bi potaknula rast, Kina treba više inovativnih tvrtki. One dolaze samo iz poduzetništva. Poduzeća u državnom vlasništvu čine 25% ukupne industrijske proizvodnje, što je smanjenje u odnosu na 75% 1970. godine⁴⁹. No, Kina mora učiniti još bolje. Stoga, kineski čelnici shvaćaju da moraju reformirati gospodarstvo. U tu svrhu, predsjednik XiJinping odobrio je plan "Made in China 2025" kojime preporučuje napredak u tehnologiji, posebno velikih podataka, zrakoplovnih motora i čistih automobila. Isto tako, Kina je postala svjetski lider u solarnoj tehnologiji. Po prirodnim resursima Kina je jedna od najbogatijih zemalja. Među vodećima u svijetu je u proizvodnji ugljena,

⁴⁹Vizjak, A. i sur., *Republika Kina u međunarodnoj ekonomiji*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2008.

aluminija, zlata, srebra, bakra, olova, cinka, nikla, gume, nafte i prirodnog plina. Posjeduje i znatna ležišta željezne rude, žive, kositra, magnetita i uranija.

Najgori rizik je tempirana bomba koja izbija u financijskom sustavu nacije. Banke su u državnom vlasništvu. To znači da vlada određuje kamatne stope i odobrava kredite. Oni plaćaju niske kamatne stope na depozite kako bi jeftino posudili državna poduzeća. Kao rezultat toga, banke su kanalizirale državna sredstva u nepoznat broj projekata koji možda nisu profitabilni. Bankovni krediti su gotovo 30% gospodarstva. Jedna trećina tih kredita mogu biti "izvanbilančni" krediti koji nisu regulirani. One su iznad limita zajmova koje je odredila središnja vlada. Ako se kamatne stope povećaju, ako se rast uspori prebrzo, ako vlada povрати poticaje, ti će krediti vjerojatno biti neplaćeni. U rujnu 2018. godine krediti su počeli propadati po višim cijenama od prosjeka. Ali to bi moglo biti zato što su kineski čelnici počeli razbijati tvrtke koje su preuzele previše dugova. Kineski lideri se sada moraju reformirati kako bi uklonili nepravilnosti imovine. S druge strane, kako se rast usporava, životni standard može pasti. To bi moglo uzrokovati još jednu revoluciju. Ljudi su samo bili voljni predati osobnu moć državi u zamjenu za brzo povećanje osobnog bogatstva. Jedan od načina za povećanje bogatstva je poticanje ulaganja u kinesko tržište dionica. To tvrtkama omogućuje da se manje oslanjaju na dug, a više na prodaju dionica, kako bi financirali rast. Kina je nedavno instalirala program Connect između kopnenih burzi i hongkonške burze⁵⁰.

Kinesko gospodarstvo kao i standard stanovništva snažno raste te se razvija kinesko tržište. Stoga je osvajanje ovog tržišta svakako poželjno za rast izvoza tvrtki pojedinačno, ali i za rast izvoza na nacionalnoj razini. Bolja vanjskotrgovinska suradnja potpomognuta je i institucijalnim inicijativama. Inicijativa 16+1 koja uključuje Kinu i 16 zemalja srednje i istočne Europe, a cilj joj je poboljšanje dosadašnje ekonomske suradnje navedenih zemalja, te inicijativa "Jedan pojas, jedan put" koja podrazumjeva dugoročnu razvojnu strategiju i predstavlja okvir za povezivanje Kine i Euroazije zajedničkim infrastrukturnim projektima. Novi put svile je projekt kojim bi trebala nastati dva trgovačka puta kako bi se Kina što bolje povezala sa drugim zemljama. Novi trgovački put, kopneni i pomorski prolazit će kroz 60 zemalja Azije, Europe i Afrike. Infrastruktura uključuje prometnice, luke i elektrane. U sklopu Novog puta svile postoji

⁵⁰TheBalance, <https://www.thebalance.com/china-s-economic-growth-cause-pros-cons-future-3305478>

i paralelni projekt "Kinesko – pakistanski gospodarski koridor" koji obuhvaća 3000 km dugu mrežu pruga, plinovoda i termoelektrana. Za Kinu je gospodarski koridor veza s arapskim izvorima nafte i afričkim kontinentom na kojem je vrlo aktivna. U Africi se Kinezi okreću prema tri naftom bogate zemlje Libiju, Nigeriju i Angolu. U kineskom fokusu je i nekoliko europskih država preko kojih Kina želi doprijeti na europsko tržište. Jedna od zemalja je Grčka u kojoj je Kina sagradila najveću luku u Sredozemlju.

6.1. Struktura izvoza i uvoza Kine

a) Izvoz

Od 2010. godine Kina je najveći svjetski izvoznik, a od 2013. godine ostvaruje i najveću vrijednost ukupne robne razmjene. Vrijednost kineskog izvoza čini oko 13,5 % ukupnog izvoza na globalnoj razini. Najveću vrijednost izvoza prema Kini ostvaruje Njemačka, a Hrvatska je nažalost među zemljama koje najmanje izvoze u Kinu. Kina izvozi niz proizvoda, ali najveći udio izvoza čine elektronički proizvodi u koje spadaju telefoni za žičnu i mobilnu telefoniju, strojevi za automatsku obradu podataka, elektornički integrirani krugovi. Ove tri vrste proizvoda čine gotovo 20% ukupnog izvoza. Kineski izvoz čelika najvećim se dijelom odnosi na države Azije. Oko 56% tona čelika izvozi se u Južnu Koreju, Vijetnam, Filipine, Tajland, Indoneziju, Indiju, Saudijsku Arabiju, Pakistan. Kina je centralno – planska ekonomija koja postupno uvodi tržišna načela. Strateška orijentacija na razvoj prerađivačke industrije i forsiranje izvoza rezultirala je snažnim gospodarskim rastom.

Većina članica Europske Unije izvozi svoje proizvode i usluge u Kinu te im je stoga Kina drugi po veličini vanjskotrgovinski partner, te drugo izvozno tržište poslije SAD – a. Vrijednost izvoza EU u Kinu izražena u eurima u posljednjih se deset godina snažno povećala. Rast je zabilježen i tijekom 2009. godine u kojoj je globalna kriza znatno smanjila svjetsku robnu razmjenu. Izvoz iz EU u Kinu iznosio je 170 milijardi eura. U Kinu je najviše izvozila Njemačka sa 45,3% ukupnog izvoza EU u Kinu, zatim Ujedinjeno Kraljevstvo sa 9,6%, Francuska sa 9,4% te Italija sa 6,5%. Članice EU su u Kinu u 2016. godini najviše izvozile motorna vozila i dijelove, motorne letjelice i lijekove. Također treba napomenuti da se izvoz EU u Kinu pretežno odnosi na

tehnološki razvijene proizvode. Izvoz prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda ima relativno mali udio.

Tablica 1. Najzastupljeniji proizvodi u izvozu EU28 u Kinu, 2016. godina, u 000 EUR i % izvoza u Kinu

Naziv	Vrijednost	Udio, %
Osobni automobili i druga vozila zasnovana uglavnom za prijevoz osoba	19.553.778	11,5
Dijelovi i pribor za vučna i motorna vozila, osobne automobile	9.887.641	5,8
Letjelice (helikopteri, zrakoplovi); svemirske letjelice (uključujući satelite)	6.903.308	4,1
Lijekovi pripremljeni u doze ili pakiranja za pojedinačnu prodaju	5.914.227	3,5
Elektronički integrirani krugovi	2.856.508	1,7
Ploče, pultovi, stolovi, ormari i ostali nosači, opremljeni s dva ili više aparata iz tarifnih brojeva 8535 ili 8536 za električno upravljan-je ili razdiobu električne struje	2.387.820	1,4
Strojevi i mehanički uređaji s vlastitom (posebnom) funkcijom	2.351.316	1,4
Turbomlazni motori, turbopropelerni motori i druge plinske turbine	2.320.022	1,4
Slavine, ventili i slični uređaji za cjevovode, kotlove, spremnike, posude	1.971.493	1,2
Instrumenti, aparati i strojevi za mjerenje ili ispitivanje	1.928.501	1,1
UKUPAN IZVOZ EU28 U KINU	169.800.933	100,0

Izvor: vlastita obrada prema podacima ITC i obrade Hrvatske gospodarske komore

Vrijednost izvoza na kinesko tržište u protekle je dvije godine činila oko 0,6% ukupnog izvoza iz Hrvatske, dok je uvoz iz Kine u ukupnoj vrijednosti uvoza sudjelovao s približno 3%. Hrvatska iz Kine najviše uvozi električne aparate za fiksnu i mobilnu telefoniju te strojeve za automatsku obradu podataka. Značajno mjesto u uvozu imaju još i igračke, uređaji za klimatizaciju, obuća, tekstil, tiskarski strojevi. Hrvatska u Kinu najviše izvozi bukovo drvo, preše za oblikovanje proizvoda od gume ili plastičnih masa, vatrogasna vozila, rezani mramor, sirovu goveđu kožu, proizvode od kože ili umjetne kože te lijekove. Najznačajniji izvozni proizvodi su preše i bukovo drvo koji čine 30% ukupnog izvoza.

Tablica 2. Robna razmjena Hrvatske s Kinom, 000 EUR

Godina	Izvoz	Uvoz	Saldo
2007.	14.381	1.166.271	-1.151.890
2008.	24.834	1.287.350	-1.262.516
2009.	29.503	1.036.308	-1.006.805
2010.	28.381	1.085.043	-1.056.662
2011.	39.179	1.152.507	-1.113.328
2012.	35.644	401.606	-365.962
2013.	57.244	581.578	-524.334
2014.	50.868	438.590	-387.722
2015.	69.218	517.232	-448.014
2016.	75.844	581.254	-505.410

Izvor: vlastita obrada prema podacima DZS

b) Uvoz

Kina je s približno 10% ukupne svjetske vrijednosti uvoza drugi najveći uvoznik, nakon SAD – a. Kina je veliki uvoznik sirovina, pri čemu najviše uvozi sirovu naftu i zlato. Uvoz energenata i sirovinskih komponenata strogo kontrolira država i ne dopušta privatne manipulacije. U svom uvozu Kina je znatno orijentirana na zemlje regije, pa tako najveću vrijednost uvoza ostvaruje iz Južne Koreje, Japana i Tajvana. Nakon njih dolaze SAD, Njemačka i Australija. Kina je 2016. godine uvezla roba u vrijednosti 188 milijardi eura.

Tablica 3. Struktura kineskog uvoza po zemljama, 2016. godina

Partner	Vrijednost uvoza 000 eura	Udio u ukupnom uvozu Kine %
UKUPNO	1.434.786.928	100,0
Južna Koreja	143.643.559	10,2
Japan	131.622.694	9,3
Tajvan, kineski	125.457.265	8,9
SAD	122.089.599	8,6
Njemačka	77.804.963	5,5
Australija	64.058.135	4,5
Malezija	44.518.238	3,1
Brazil	41.432.940	2,9
Švicarska	36.093.234	2,6
Tajland	34.816.413	2,5
Hrvatska	145.871	0,01

Izvor: vlastiti rad autora prema podacima ITC i obrade Hrvatske gospodarske komore

ZAKLJUČAK

Kina kojoj je službeni naziv Narodna Republika Kina zemlja je istočne Azije, tj. najveća od svih azijskih zemalja te je najmnogoljudnija zemlja na svijetu. Zauzimajući gotovo cijelu istočnoazijsku kopnenu masu, zauzima približno jednu četvrtinu kopnene površine Zemlje. Na temelju projekcije Ujedinjenih naroda, stanovništvo Kine u 2017. godini iznosi oko 1,42 milijarde. Kinesko gospodarstvo se u posljednje vrijeme usporilo. Usporen rast gospodarstva Kine u 2018. godini bilježi porast od 6,6% što je najsporiji tempo od prije deset godina, kada se Kina suočila sa globalnom financijskom krizom. Veliki naglasak je uvijek bio stavljen na poljoprivrednu proizvodnju, ali vrijeme, ratovi i politika često su ublažavali dobre namjere. S početkom reformi u kasnim 1970-ima, relativni udio poljoprivrede u bruto domaćem proizvodu počeo je rasti na godišnjoj razini. Socijalističko tržišno gospodarstvo Kine je drugo najveće gospodarstvo na svijetu po nominalnom BDP-u i najveće svjetsko gospodarstvo po paritetu kupovne moći. Do 2015. godine, Kina je bila najbrže rastuća svjetska ekonomija, s stopama rasta u prosjeku 10% tijekom 30 godina. Kina je najveća svjetska proizvodna ekonomija i izvoznik robe. To je ujedno i najbrže rastuće tržište potrošača na svijetu i drugi najveći uvoznik robe. Kina je neto uvoznik usluga proizvoda te je najveća trgovačka nacija na svijetu i ima istaknutu ulogu u međunarodnoj trgovini. Globalno gospodarstvo teče usporeno sa 3,8% u 2018. na 3,5% sljedeće godine u pogledu Goldman Sachs Researcha, vođenog usporevanjem u SAD-u i daljnjim omekšavanjem u Kini. Na globalnoj gospodarskoj sceni rast Kine od početka reforme i otvaranja bio je bez presedana. To je bio dramatičan kontrast s depresivnim rezultatima drugih tranzicijskih gospodarstava u istočnoj Europi i bivšeg Sovjetskog Saveza. Osim toga, kineska vlada i kineske tvrtke također nastoje pružiti sredstva za ulaganja u prirodne resurse i infrastrukturu na tržištima u nastajanju zemalja s niskim dohotkom. Naime, očekuje se da će svoju postojeću proizvodnju premjestiti u druge zemlje poput Japana i istočne Azije. Stoga možemo zaključiti kako je Kina u procesu transformacije gdje je njezina uloga poticati ekonomski rast u korist za cjelokupno gospodarstvo. Svijetu je očajnički potreban rast gospodarstva i ekonomije upravo sada i na sreću uz nastavak snažne i pragmatične ekonomske politike Kina može dati poticaj gospodarskom rastu.

LITERATURA

Knjige:

1. Baković, O.; *Kineska vanjska politika i hrvatsko kineski odnosi*, Politička misao 2, Zagreb, 131.-139.str, 2013.,
2. Ćorić, B., Malešević – Perović, L.; *Makroekonomija*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2013.,
3. Jurišić, K.; *Polja stoljeća Narodne Republike Kine*, Politička misao, 3:34-44, Zagreb, 1999.,
4. Karafilipović, A.; *Hrvatska – Kina, prijateljstvo dostojno poštovanja*, Rijeka, 2007.,
5. Šoljan, N.; *Politike Europske unije i Sjedinjenih Američkih Država prema Kini*, Politička misao, 4:105-12, Zagreb, 2006.,
6. Vizjak, A. i sur.; *Republika Kina u međunarodnoj ekonomiji*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2008.,

Internet:

1. Ancient.eu, https://www.ancient.eu/Xia_Dynasty/
2. Asiasociety.org, <https://asiasociety.org/education/chinas-liao-dynasty>
3. China Knowledge.de, <http://www.chinaknowledge.de/History/Han/han.html>
4. China Population, 2019, <http://worldpopulationreview.com/countries/china-population/>
5. Climateof China, <https://www.topchinatravel.com/china-guide/china-climate.htm>
6. Enciklopedija.hr, 2018., <http://www.enciklopedija.hr/>
7. EncyclopediaBritannica, <https://www.britannica.com/place/China>
8. Factsanddetails, <http://factsanddetails.com/china/cat9/sub63/item348.html>
9. Flora of China, <http://flora.huh.harvard.edu/china/>
10. Foresttrends, <https://www.forest-trends.org/publications/forestry-in-china/>
11. Global Security.org, <https://www.globalsecurity.org/military/world/china/history-zhou-eastern.htm>
12. History, QinDynasty, <https://www.history.com/topics/ancient-china/qin-dynasty>

13. IBIS World, <https://www.ibisworld.com/industry-trends/international/china-market-research-reports/agriculture-hunting-forestry-fishing/sheep-cattle-farming.html>
14. Metropolitan Museum of Art, https://www.metmuseum.org/toah/hd/nsdy/hd_nsdy.htm
15. Museum for cultures, <https://museocineseparma.org/en/scuole/le-dinastie-della-cina/113-907-960-five-dynasties-and-ten-kingdoms>
16. Nacional forestry, http://english.forestry.gov.cn/index.php?option=com_content&view=article&id=2:forest-resources-in-china&catid=10&Itemid=134
17. Producer report, <https://www.producereport.com/article/chinese-export-orchards-overview>
18. The Balance, <https://www.thebalance.com/china-s-economic-growth-cause-pros-cons-future-3305478>
19. Travel China Guide, https://www.travelchinaguide.com/intro/history/three_kingdoms/
20. Quartz.com, <https://qz.com/1527008/chinas-final-2018-economic-numbers-will-be-shaky/>
21. Worldfishing, <https://www.worldfishing.net/news101/regional-focus/china>

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. BDP Kine (29.str.)

Izvor: Tradingeconomics.com, World bank, <https://tradingeconomics.com/china/gdp>

Grafikon 2. Predvđanja BDP-a (30.str.)

Izvor: Tradingeconomics.com, World bank, <https://tradingeconomics.com/china/gdp>

POPIS TABLICA

Tablica 1. Najzastupljeniji proizvodi u izvozu EU28 u Kinu, 2016. godina, u 000 EUR i % izvoza u Kinu (35.str.)

Izvor: vlastita obrada prema podacima ITC i obrade Hrvatske gospodarske komore

Tablica 2. Robna razmjena Hrvatske s Kinom, 000 EUR (36.str.)

Izvor: vlastita obrada prema podacima DZS

Tablica 3. Struktura kineskog uvoza po zemljama, 2016. Godina (37.str.)

Izvor: vlastiti rad autora prema podacima ITC i obrade Hrvatske gospodarske komore

SAŽETAK

Kina je jedna od najrazvijenijih zemalja u svijetu. Ono što je zanimljivo u ovoj državi je porast masovnih postignuća u mnogim sektorima djelatnosti – poljoprivredi, turizmu, tehnologiji, energetici i slično. Gospodarstvo Kine je ozbiljan konkurent najvećem svjetskom gospodarstvu, a to je ono američko. Sukladno pojedinim indikatorima smatra se da će gospodarstvo Kine nadmašiti današnje sile te postati vodećom svjetskom gospodarskom silom. Ostvarivanjem cilja vodeće svjetske gospodarske sile, predviđa se da će dugo godina djelovati, ili će zbog nesigurnosti na vrhuncu doživjeti krah.

Ključne riječi: Kina, gospodarstvo, dinastije, ekonomski rast, ekonomski razvoj

SUMMARY

China is one of the most developed countries in the world. What is interesting in this country is an increase in massive achievements in many sectors of activity - agriculture, tourism, technology, energy, and the like. China's economy is a serious competitor to the world's largest economy, and that's what the US is. According to some indicators, it is considered that the Chinese economy will surpass today's forces and become the world's leading economic force. By achieving the goal of the world's leading economic force, it is anticipated that it will work for a long time or, for the sake of insecurity, will experience an arm.

Keywords: China, economy, dynasty, economic growth, economic development